

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1967 Nr. 9

A. TITEL

*Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek inzake de oprichting en het functioneren van het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek, met Bijlagen, en met Briefwisseling inzake het Europese Laboratorium voor ruimteonderzoek;
's-Gravenhage, 2 februari 1967*

B. TEKST

Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek inzake de oprichting en het functioneren van het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek

Het Koninkrijk der Nederlanden aan de ene zijde, en de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek aan de andere zijde,

Overwegende dat het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek bedoeld in artikel VI, letter (a), van het Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor ruimteonderzoek, opengesteld voor ondertekening te Parijs op 14 juni 1962, te Noordwijk (Nederland) zal worden opgericht ingevolge een resolutie die is aanvaard op de in Parijs op 14 juni 1962 gehouden Conferentie van Gevolmachten, en is gewijzigd bij besluit van 22 oktober 1964 van de Raad van bovenbedoelde Organisatie,

Overwegende dat een Overeenkomst inzake de oprichting van het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek dient te worden gesloten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek ingevolge artikel XIV, derde lid, van bovenbedoeld Verdrag,

Overwegende dat, ingevolge artikel 30 van het Protocol inzake de voorrechten en immuniteiten van de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek, opengesteld voor ondertekening te Parijs op 31 oktober 1963, een Aanvullende Overeenkomst kan worden gesloten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Organisatie teneinde uitvoering te geven aan de bepalingen van het Protocol wat Nederland betreft, en dat eveneens andere regelingen kunnen worden getroffen teneinde het doelmatig functioneren van de Organisatie te verzekeren en haar belangen veilig te stellen,

Verlangende alle noodzakelijke of wenselijke voorzieningen te treffen met betrekking tot de oprichting en het functioneren van bovenbedoeld Centrum,

Zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1

In deze Overeenkomst wordt verstaan onder:

- a) „Organisatie”: de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek;
- b) „Staat”: de Staat der Nederlanden;
- c) „Verdrag”: het Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor ruimteonderzoek, opengesteld voor ondertekening te Parijs op 14 juni 1962;
- d) „Centrum”: het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek;
- e) „Regering”: de Nederlandse Regering;
- f) „Protocol”: het Protocol inzake de voorrechten en immuniteiten van de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek, opengesteld voor ondertekening te Parijs op 31 oktober 1963.

DEEL I

Oprichting van het Centrum

Artikel 2

(1) Ten behoeve van de Organisatie worden bij notariële akte een erfpachtsrecht en een recht van opstal, beide in de zin van het Nederlandse recht, gevestigd op het in de gemeente Noordwijk gelegen terrein, dat gearceerd is aangegeven op de kaart gehecht aan Bijlage I bij deze Overeenkomst. De notariële akte wordt zo spoedig mogelijk na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst in de daartoe bestemde openbare registers overgeschreven.

(2) De in het eerste lid van dit artikel bedoelde notariële akte dient onder meer te bepalen dat:

- a) de canon een gulden zal bedragen;

- b) het erfpachtsrecht en het recht van opstal dezelfde duur zullen hebben als deze Overeenkomst, onverminderd het bepaalde in artikel 30 van de Overeenkomst;
- c) artikel XIX van het Verdrag van toepassing zal zijn bij het teniet gaan van het erfpachtsrecht en het recht van opstal ingeval deze Overeenkomst eindigt ingevolge artikel 31 van de Overeenkomst als gevolg van de ontbinding van de Organisatie; in dit geval zal de Staat, overeenkomstig de betreffende bepalingen van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek, aan de Organisatie de waarde van de op het terrein opgerichte gebouwen en installaties betalen, waarbij wel te verstaan is dat de Staat nimmer een hoger bedrag zal behoeven te betalen dan dat waarmede hij door de eigendomsovergang is gebaat; indien echter om redenen van ruimtelijke ordening geen passend gebruik van de betreffende gebouwen en installaties kan worden gemaakt, zal de Organisatie gehouden zijn deze voor eigen rekening te verwijderen;
- d) bij het teniet gaan van het erfpachtsrecht en het recht van opstal ingeval deze Overeenkomst eindigt als gevolg van de opzegging door het Koninkrijk der Nederlanden van deze Overeenkomst ingevolge artikel 29 van de Overeenkomst, de Staat en de Organisatie in onderlinge overeenstemming de voorwaarden zullen vaststellen waarop de op het terrein opgerichte gebouwen en installaties in andere handen zullen overgaan; indien binnen een tijdvak van twaalf maanden na de beëindiging van deze Overeenkomst zodanige overeenstemming niet is bereikt, zal de Organisatie voor eigen rekening de gebouwen en installaties verwijderen en het terrein in goede toestand en ten genoegen van de Staat aan deze laatste opleveren;
- e) artikel XVII van het Verdrag van toepassing zal zijn bij het teniet gaan van het erfpachtsrecht en het recht van opstal ingeval deze Overeenkomst eindigt ingevolge artikel 30, eerste lid, van de Overeenkomst;
- f) bij het teniet gaan van het erfpachtsrecht en het recht van opstal, de Staat het recht van voorkeur zal hebben binnen zes maanden alle overtollige roerende goederen in Nederland die aan de Organisatie behoren, te kopen.

(3) De notariële akte zal eveneens bepalen, dat ingeval de Organisatie geen afstand van haar immuniteit zou doen overeenkomstig artikel 14 (a) van de onderhavige Overeenkomst elk geschil over de uitlegging of toepassing van de bepalingen van de notariële akte aan privaatrechtelijke arbitrage op de voet van artikel 25 van het Protocol zal worden onderworpen, indien een der partijen daarom verzoekt.

De scheidsrechterlijke uitspraak zal worden gedaan door drie scheidsmannen. Eén scheidsman zal worden benoemd door de Staat, één door de Organisatie en de derde scheidsman, die als voorzitter zal optreden, zal worden benoemd door de twee bovenbedoelde scheidsmannen.

Indien binnen drie maanden te rekenen van de datum waarop het geschil aan arbitrage is onderworpen een der partijen nog geen scheidsman als hierboven bedoeld heeft benoemd, zal de President van de Hoge Raad der Nederlanden door de andere partij worden uitgenodigd een scheidsman te benoemen. Dezelfde procedure zal worden gevolgd op verzoek van een der partijen indien binnen een maand te rekenen van de datum van benoeming van de tweede scheidsman de twee eerste scheidsmannen geen overeenstemming hebben kunnen bereiken over de benoeming van de derde scheidsman.

De scheidsmannen zullen hun zittingen in Nederland houden. Het Nederlandse recht zal van toepassing zijn en de te volgen scheidsrechterlijke procedure zal de Nederlandse zijn.

Van een uitspraak van de scheidsmannen zal geen beroep mogelijk zijn.

Ingeval van een geschil betreffende de strekking of draagwijdte van de uitspraak, zullen de scheidsmannen de uitspraak op verzoek van een der partijen dienen toe te lichten.

Artikel 3

(1) De Regering neemt op zich op eigen kosten de verplichtingen verband houdende met het in artikel 2, eerste lid, van deze Overeenkomst bedoelde terrein, zoals aangeduid in Bijlage II bij deze Overeenkomst, na te komen.

(2) De Regering wordt geregeld door de Organisatie op de hoogte gehouden van de in de afvoerbuizen van het Centrum geloosde chemische stoffen, alsmede van de geschatte hoeveelheid en temperatuur van de afvalstoffen.

(3) De Organisatie treft redelijke voorzorgen ter verzekering dat tijdens bouwwerkzaamheden die op het terrein worden uitgevoerd de belangen van de landbouw ter plaatse op geen enkele wijze worden geschaad.

Artikel 4

(1) De Regering draagt ervoor zorg dat de vergunningen, vereist voor de bouw van de voor het functioneren van het Centrum nodige gebouwen en installaties, worden afgegeven.

(2) De Regering treft maatregelen die de Organisatie het gebruik verzekeren van de radiofrequenties die het Centrum voor zijn werkzaamheden nodig heeft. Deze frequenties worden door de Organisatie gekozen in overeenstemming met de bevoegde Nederlandse autoriteiten en overeenkomstig de regels van de Internationale Ver-

eniging voor Verreberichtgeving. De bevoegde Nederlandse autoriteiten nemen op zich alle noodzakelijke stappen op nationaal of internationaal niveau te doen.

De Organisatie geniet dezelfde bescherming als de radioverbindingen van de Staat met betrekking tot elke hinderlijke storing veroorzaakt door radio-uitzendingen waarover de Regering gezag uitoefent, en, voor zover mogelijk, elke hinderlijke storing veroorzaakt door elektrische apparatuur en installaties buiten het Centrum.

Overeenkomstig de regels van de Internationale Vereniging voor Verreberichtgeving doet de Regering al het mogelijke om elke hinderlijke storing veroorzaakt door radio-uitzendingen waarover zij geen gezag uitoefent, weg te doen nemen.

(3) Mocht in de toekomst een nieuwe luchtvaartroute over het terrein dienen te lopen, zal de Organisatie daarover worden geraadpleegd.

Artikel 5

De Regering neemt op zich haar medewerking te verlenen bij het verkrijgen van onderwijsmogelijkheden ten behoeve van de kinderen van de leden van het stafpersoneel van de Organisatie, indien deze medewerking zou worden verlangd.

DEEL II

Algemene voorwaarden

Artikel 6

(1) De Regering behoudt het recht alle voorzorgsmaatregelen te treffen die in het belang van de veiligheid van de Staat noodzakelijk zijn. Mocht de Regering tot het nemen van dergelijke voorzorgsmaatregelen overgaan, dan stelt zij zich zo spoedig als de omstandigheden dit toelaten in verbinding met de Organisatie teneinde vast te stellen welke maatregelen dienen te worden genomen om de belangen van de Organisatie veilig te stellen.

(2) De Organisatie werkt met de Nederlandse autoriteiten samen om te voorkomen dat de veiligheid, als gevolg van de werkzaamheden van de Organisatie, in gevaar wordt gebracht.

Artikel 7

Onverminderd de bepalingen van het Protocol zijn de gedragingen in Nederland van de Organisatie, haar personeelsleden, alsmede van de in artikel 17 van het Protocol bedoelde personen, onderworpen aan het Nederlandse recht.

Artikel 8

(1) De Organisatie is aansprakelijk voor elk letsel dat, of elke schade die het gevolg is van de gedragingen op Nederlands grond-

gebied van de Organisatie, alsmede van haar personeelsleden en de in artikel 17 van het Protocol bedoelde personen die handelen of nalaten te handelen binnen het kader van hun taak. Deze aansprakelijkheid is onderworpen aan het Nederlandse recht, met inachtneming van de bepalingen van het Protocol.

(2) De Organisatie vrijwaart de Regering tegen elke verplichting voortvloeiende uit een uitspraak die tegen de Regering op vordering van een derde is gedaan als gevolg van de in het eerste lid van dit artikel vermelde gedragingen.

Artikel 9

Voor de uitvoering van de artikelen 7 en 8 van deze Overeenkomst wordt de Organisatie geacht haar woonplaats te hebben in het Centrum.

Artikel 10

(1) De Organisatie is gehouden haar aansprakelijkheid ingevolge artikel 8, eerste lid, en haar verplichting ingevolge artikel 8, tweede lid, van deze Overeenkomst door verzekering te dekken.

(2) De verzekering dient te worden gesloten bij een verzekeringsmaatschappij die bevoegd is het schadeverzekeringsbedrijf in Nederland uit te oefenen.

(3) De voorwaarden van de verzekering worden vastgesteld in overleg met de Nederlandse autoriteiten.

(4) De verzekeringsovereenkomst voorziet in het recht van een ieder die letsel oploopt of schade lijdt, waarvoor de Organisatie aansprakelijk is, rechtstreeks tegen de verzekeraar een vordering tot schadeloosstelling in te stellen.

Artikel 11

Voor de toepassing van deze Overeenkomst wordt elk bijzonder project dat krachtens artikel VIII van het Verdrag wordt uitgevoerd, beschouwd als onderdeel van de werkzaamheden van de Organisatie.

Artikel 12

Er wordt een gemeenschappelijke raadgevende commissie ingesteld teneinde de uitvoering van deze Overeenkomst door middel van overleg tussen de betrokken Nederlandse autoriteiten en de Organisatie te vergemakkelijken. De voorzitter van de commissie wordt door de Regering benoemd.

DEEL III

Voorrechten en immuniteiten

Artikel 13

Voor de uitoefening van haar officiële werkzaamheden op Nederlands grondgebied geniet de Organisatie de voorrechten en immuni-

teiten zoals gedefinieerd in het Protocol overeenkomstig de uitvoeringsbepalingen daarvan zoals vervat in dit Deel.

Artikel 14

De Organisatie:

- a) doet afstand van haar immuniteit van jurisdictie en executie ingeval van een geschil over de uitlegging of toepassing van de bepalingen van de in artikel 2 van deze Overeenkomst bedoelde notariële akte, tenzij, naar het oordeel van de Raad van de Organisatie, de zaak een zodanig belangrijk beginsel betreft, dat hij er niet mede kan instemmen afstand te doen van de immuniteit;
- b) waarborgt dat artikel 4, eerste lid, letter (a), van het Protocol op zodanige wijze wordt toegepast dat bij elk geschil waarop artikel 26, eerste lid, van het Protocol van toepassing is, waarmede een bedrag is gemoeid dat 10.400 rekeneenheden niet te boven gaat en welk geschil niet in onderlinge overeenstemming kan worden geregeld, afstand wordt gedaan van de immuniteit, tenzij naar het oordeel van de Raad van de Organisatie de zaak een zodanig belangrijk beginsel betreft dat hij er niet mede kan instemmen afstand te doen van de immuniteit.

Artikel 15

(1) De in artikel 5, eerste lid, van het Protocol bedoelde vrijstelling is, onverminderd het bepaalde in lid 3 van genoemd artikel, ook van toepassing op alle directe belastingen, rechten en heffingen opgelegd of geheven door een provincie, gemeente of waterschap.

(2) Aan de Organisatie wordt op verzoek vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend voor haar motorrijtuigen die voor officiële doeleinden worden gebruikt.

Artikel 16

(1) De volgende belastingen en rechten worden geacht op de datum van de ondertekening van deze Overeenkomst te vallen onder artikel 5, tweede lid, van het Protocol:

- a) omzetbelasting op aan de Organisatie geleverde goederen of ten behoeve van haar verrichte diensten;
- b) accijnzen op goederen;
- c) invoerrechten op goederen die zich in Nederland in het vrije verkeer bevinden;
- d) registratie- en zegelrechten.

(2) Regels betreffende de toepassing van het eerste lid van dit artikel worden tussen de bevoegde Nederlandse autoriteiten en de

Organisatie schriftelijk overeengekomen. Deze regels kunnen van tijd tot tijd in het licht van de opgedane ervaringen worden gewijzigd.

Artikel 17

(1) Aan de Organisatie wordt een directe vrijstelling verleend van alle belastingen, rechten en heffingen terzake van de invoer van de in artikel 6 van het Protocol bedoelde goederen.

(2) Goederen die worden in-, uit- of doorgevoerd overeenkomstig artikel 6 en artikel 9, tweede lid, van het Protocol kunnen, indien zij als handbagage worden vervoerd door een koerier, ten invoer en ten uitvoer worden aangegeven overeenkomstig bijzondere tussen de betrokken Nederlandse autoriteiten en de Organisatie te treffen regelingen.

Artikel 18

(1) Indien de Organisatie goederen bedoeld in artikel 9, eerste lid, van het Protocol aan een derde mocht verkopen of schenken, dan dient zij de goederen ten invoer aan te geven, en de belastingen, rechten en heffingen met betrekking tot zulke goederen te betalen.

(2) De op de aangifte ten invoer te vermelden waarde dient te zijn de waarde die de goederen hebben op de datum van aangifte; het op de datum van aangifte geldende tarief is op deze goederen van toepassing.

(3) Indien de Organisatie voornemens is goederen bedoeld in artikel 9, eerste lid, van het Protocol aan een derde te verkopen of te schenken, dan dient zij hierover met de bevoegde Nederlandse autoriteiten overleg te plegen, voor zover de Regering van mening is dat de uitvoer van de goederen inbreuk zou maken op de internationale verplichtingen van Nederland.

Artikel 19

(1) Tot de officiële berichtgeving in de zin van artikel 12 van het Protocol worden onder meer geacht te behoren brieven en andere vormen van berichtgeving gericht aan het Centrum of aan de personen bedoeld in de artikelen 15, 16 en 17 van het Protocol die hun werkzaamheden in Nederland verrichten, en verzonden door andere vestigingen van de Organisatie, internationale instellingen of door autoriteiten van de Lid-Staten van de Organisatie, alsmede brieven en andere berichten verzonden door het Centrum of door de bovenbedoelde personen aan andere vestigingen van de Organisatie, internationale instellingen of aan autoriteiten van de Lid-Staten van de Organisatie.

(2) De Organisatie mag de brieven en andere berichten bedoeld in het eerste lid van dit artikel in een gesloten tas verzenden overeenkomstig de tussen de betrokken Nederlandse autoriteiten en de Organisatie te treffen regelingen.

(3) De Organisatie mag voor haar telegrammen en telexberichten geen cryptosysteem gebruiken, waarvan het de autoriteiten der post-rijen bekend is dat het in het land van bestemming is verboden.

Artikel 20

De in de artikelen 15 en 16 van het Protocol bedoelde personen die hun werkzaamheden in Nederland verrichten, wordt geen vergunning tot in gebruik nemen van woongelegenheden geweigerd, met inachtneming van de bepalingen van de Beschikking van de Minister van Maatschappelijk Werk van Nederland van 25 november 1964, No. U 51853.

Artikel 21

De uitdrukking „vertegenwoordigers van de Lid-Statens” in artikel 14 van het Protocol wordt geacht te omvatten alle vertegenwoordigers en plaatsvervangende vertegenwoordigers die bijeenkomsten van de Raad van de Organisatie en zijn suborganen bijwonen. Voorts is wel te verstaan dat, indien de Voorzitter en de Vice-Voorzitters van de Raad, de Voorzitter en de Vice-Voorzitters van de suborganen van de Raad en de leden van de Controlecommissie niet meer als vertegenwoordigers van hun land optreden, op hen de bepalingen van artikel 14 van het Protocol van toepassing zullen blijven.

Artikel 22

(1) Voor de toepassing van artikel 15 van het Protocol geniet de Directeur-Generaal van de Organisatie bij de uitoefening van zijn functie in Nederland de voorrechten en immuniteiten waarop het hoofd van een diplomatieke zending recht heeft krachtens de bepalingen van het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer.

(2) Naast de voorrechten en immuniteiten waarin artikel 16 van het Protocol voorziet, geniet, voor de toepassing van artikel 15 van het Protocol, de functionaris bedoeld in artikel XI, eerste lid, letter (c), van het Verdrag bij de uitoefening van zijn werkzaamheden in Nederland de voorrechten en immuniteiten waarop een diplomatiek ambtenaar recht heeft krachtens de bepalingen van het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer.

Artikel 23

De leden van het stafpersoneel van de Organisatie die hun werkzaamheden in Nederland uitoefenen:

- a) hebben geen werkvergunning nodig;
- b) hebben geen vergunning tot verblijf nodig en zijn niet onderworpen aan de bepalingen met betrekking tot de registratie van vreemdelingen, mits zij in het bezit zijn van een identiteitskaart zoals omschreven onder (d);

- c) verkrijgen de faciliteit bedoeld in artikel 20 van deze Overeenkomst op vertoon van de identiteitskaart omschreven onder (d);
- d) dienen elk in het bezit te zijn van een identiteitskaart, afgegeven door de Organisatie, waarop vermeld staan de namen, de datum en plaats van geboorte, de nationaliteit, het nummer van het paspoort (alleen voor vreemdelingen), en die is voorzien van een foto en de handtekening van de houder. De identiteitskaarten worden gewaarmerkt door de Minister van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk der Nederlanden;
- e) zijn niet onderworpen aan de toepassing van het bepaalde ten aanzien van punt 6 in artikel 33 van het Besluit Bevolkingsboekhouding van 31 maart 1936, *Staatsblad* No. 342;
- f) genieten met betrekking tot hun deviezenrechtelijke positie dezelfde faciliteiten als ambtenaren van buitenlandse diplomatieke zendingen in het Koninkrijk der Nederlanden; diensgevolge worden zij behandeld als ingezetenen in de zin van artikel 2, letter (d), van de Deviezenbekendmaking 2/61 van 11 september 1961, *Bijvoegsel van de Nederlandse Staatscourant* No. 179 van 14 september 1961.

Artikel 24

De Regering kan het recht uitoefenen, omschreven in het laatste deel van de tweede volzin van artikel 18, eerste lid, van het Protocol.

Artikel 25

(1) De Organisatie, haar Directeur-Generaal en de leden van het stafpersoneel op wie het stelsel van sociale zekerheid van de Organisatie van toepassing is zijn vrijgesteld van alle verplichte bijdragen aan de Nederlandse instellingen voor sociale zekerheid. Dienensgevolge zijn zij niet gedekt tegen de risico's omschreven in de Nederlandse regelingen inzake sociale zekerheid.

(2) Het Centrum verstrekt aan het bestuur van de Sociale Verzekeringsbank de ter zake dienende inlichtingen betreffende de personen die krachtens de bepalingen van het vorige lid niet zijn verzekerd ingevolge de Algemene Ouderdomswet van 31 mei 1956, *Staatsblad* No. 281.

Artikel 26

(1) Elke persoon die krachtens enigerlei wettelijk voorschrift of krachtens de wet zoals bedoeld in artikel 22, eerste lid, van het Protocol bevoegd is een plaats te betreden, oefent die bevoegdheid niet uit ten aanzien van het terrein bedoeld in artikel 2 van deze Overeenkomst, tenzij hiervoor toestemming is verleend door of namens de Directeur van het Centrum, handelend krachtens bevoegdheden welke permanent zijn gedelegeerd door de Directeur-Generaal.

(2) De Directeur van het Centrum of de persoon die in zijn naam handelt, geeft onverwijld toestemming indien de in lid 1 van dit artikel bedoelde persoon

- a) in het bezit is van een schriftelijke machtiging afgegeven door de Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage;
- b) als Officier van Justitie, als rechter-commissaris, of ingevolge artikel 22 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag van 23 juni 1952, *Staatsblad* No. 361 of ingevolge de Oorlogswet voor Nederland van 16 juli 1964, *Staatsblad* No. 337 bevoegd is enige plaats tegen de wil van de rechthebbende te betreden.

Artikel 27

(1) Nederlandse onderdanen die hun werkzaamheden in Nederland uitoefenen genieten niet de voorrechten en immuniteiten als omschreven in artikel 14, eerste lid, letters (a), (e), (f) en (g), artikel 15, artikel 16, letters (e) en (g), en artikel 17, letter (c), van het Protocol en in artikel 23, letter (e), van deze Overeenkomst.

(2) De in de artikelen 15 en 16 van het Protocol bedoelde Nederlandse onderdanen wier namen uit hoofde van hun werkzaamheden voorkomen op een lijst opgemaakt door de Directeur-Generaal van de Organisatie en goedgekeurd door de Minister van Defensie van het Koninkrijk der Nederlanden, zijn vrijgesteld van militaire dienstplicht. Ingeval andere Nederlandse onderdanen worden opgeroepen ter vervulling van hun militaire dienstplicht, verleent de Minister van Defensie van het Koninkrijk der Nederlanden hun op verzoek van de Directeur-Generaal van de Organisatie zodanig uitstel als vereist wordt om onderbreking van strikt noodzakelijk werk te vermijden.

DEEL IV

Slotbepalingen

Artikel 28

Elk der Overeenkomstsluitende Partijen zal aan de andere mededelen dat is voldaan aan de voorschriften die wat haar betreft voor de inwerkingstelling van de onderhavige Overeenkomst zijn vereist; dezelve zal dertig dagen na de laatste van deze mededelingen in werking treden.

Artikel 29

Het Koninkrijk der Nederlanden heeft het recht deze Overeenkomst op te zeggen indien het in artikel 2, eerste lid, van deze Overeenkomst bedoelde terrein hetzij niet wordt gebruikt voor de doeleinden der Organisatie zoals omschreven in de artikelen II, VIII en

XIII van het Verdrag, hetzij kennelijk in het geheel niet meer zal worden gebruikt. In dit geval eindigt deze Overeenkomst één jaar na de datum waarop het Koninkrijk der Nederlanden de Organisatie in kennis heeft gesteld van de opzegging.

Artikel 30

(1) Ingeval het Koninkrijk der Nederlanden het Verdrag opzegt overeenkomstig artikel XVII, eerste lid, van het Verdrag, eindigt deze Overeenkomst op de datum waarop de opzegging rechtsgevolg heeft.

(2) Bij beëindiging van deze Overeenkomst overeenkomstig lid 1 van dit artikel, is de Regering bereid onverwijld onderhandelingen met de Organisatie te openen, met het doel een bijzondere overeenkomst te sluiten in de zin van artikel XVII, tweede lid, van het Verdrag.

(3) In afwachting van het resultaat van deze onderhandelingen blijven de bepalingen van deze Overeenkomst en van de in artikel 2 van deze Overeenkomst bedoelde notariële akte, alsmede de rechten en verplichtingen die daaruit voortvloeien, van toepassing.

Artikel 31

Ingeval van ontbinding van de Organisatie ingevolge de bepalingen van het Verdrag eindigt deze Overeenkomst op de datum van ontbinding.

Artikel 32

(1) Elk geschil dat rijst uit de uitlegging of toepassing van deze Overeenkomst, dat niet op enige andere wijze tussen Partijen kan worden geregeld, wordt aan arbitrage onderworpen, indien een der Partijen daarom verzoekt.

(2) De scheidsrechterlijke uitspraak wordt gedaan door drie scheidsmannen. Eén scheidsman wordt benoemd door de Regering, één door de Organisatie en de derde scheidsman, die als voorzitter optreedt, wordt benoemd door de twee bovenbedoelde scheidsmannen.

(3) De scheidsmannen worden benoemd uit de personen voorkomende op de in artikel 27, tweede lid, van het Protocol bedoelde lijst.

(4) Indien binnen drie maanden te rekenen van de datum waarop het geschil aan arbitrage is onderworpen een der Partijen nog geen scheidsman als bedoeld in lid 2 van dit artikel heeft benoemd, wordt de President van het Internationale Gerechtshof door de andere Partij uitgenodigd een scheidsman te benoemen. Dezelfde procedure wordt gevolgd op verzoek van een der Partijen, indien binnen een maand te rekenen van de datum van de benoeming van de tweede scheidsman de twee eerste scheidsmannen geen overeenstemming hebben kunnen bereiken over de benoeming van de derde scheidsman.

(5) De te volgen scheidsrechterlijke procedure is die bedoeld in artikel 27, vierde lid, van het Protocol.

(6) Van een uitspraak van de scheidsmannen is geen beroep mogelijk; deze is definitief en bindend voor de beide Partijen. Ingeval van een geschil betreffende de strekking of draagwijdte van de uitspraak, dienen de scheidsmannen de uitspraak op verzoek van een der Partijen toe te lichten.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondertekenende vertegenwoordigers, daartoe behoorlijk gemachtigd, hun handtekening onder deze Overeenkomst hebben gesteld.

GEDAAN te 's-Gravenhage, de 2de februari 1967, in twee oorspronkelijke exemplaren, in de Nederlandse, de Engelse en de Franse taal, zijnde de drie teksten gelijkelijk authentiek.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden:

(w.g.) J. LUNS

Voor de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek:

(w.g.) P. AUGER

**Bijlage I bij de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden
en de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek inzake
de oprichting en het functioneren van het Europese
Centrum voor ruimtevaarttechniek**

*Beschrijving van het in artikel 2 van de Overeenkomst
bedoelde terrein*

Het in artikel 2, eerste lid, van de Overeenkomst bedoelde terrein
is gearceerd aangegeven op de aan deze Bijlage gehechte kaart.

De aan de onderhavige Bijlage gehechte kaart is los bij dit
Tractatenblad gevoegd

**Bijlage II bij de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden
en de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek inzake
de oprichting en het functioneren van het Europese
Centrum voor ruimtevaarttechniek**

*Omschrijving van de verplichtingen van de Nederlandse Regering
bedoeld in artikel 3, eerste lid, van de Overeenkomst*

Werkzaamheden, eerste fase

- (1) De Regering is verantwoordelijk voor:
- a) de aanleg van weg C zoals aangegeven in Bijlage I bij de Overeenkomst, tussen de Zwarteweg en de Domeinweg, als een 8 meter brede onverharde weg;
 - b) de uitvoering van de eerste herstelwerkzaamheden aan de Domeinweg, van de kruising met weg C tot aan het noordelijke uiteinde van het terrein;
 - c) de bouw van het tijdelijke transformatorhuisje;
 - d) de levering van de 10 KV/laagspanningstransformator en de 10 KV/apparatuur. Het Centrum wordt voorzien van 500 KVA, laagspanning;

- e) de aanleg van de waterleidingbuis met een doorsnede van 4 inch, zoals voorgesteld door het Waterleidingbedrijf van Noordwijk, tussen de hoofdwaterleiding van de Zwarteweg en het gebouw voor het doen van proeven onder ruimtelijke omstandigheden.

Oprichting

- (2) De Regering is verantwoordelijk voor:
- a) het tot stand brengen van de verbinding tussen weg C en Zwarteweg Zuid; streefdatum voor de voltooiing: 1 oktober 1965;
 - b) het afsluiten voor alle verkeer van 1 juni 1966 af van dat deel van de Domeinweg dat loopt langs de gebouwen die op die datum gereed zullen zijn.
- (3) a) De Regering verschafft de installaties en kabels benodigd voor de elektrische energievoorziening van 1 MVA omgezet in 10 KV met ingang van 1 oktober 1965, 5 MVA omgezet in 10 KV in april 1966 en 10 MVA omgezet in 10 KV in 1970;
- b) de Regering verschafft het 50 KV/10 KV onderstation, alsmede de benodigde schakelapparatuur en meters aan de 10 KV afleveringszijde.

(4) De Regering zorgt voor de aanleg van een waterleiding tot het ketelhuis van het Centrum. Deze leiding heeft een doorsnede van 8 inch, een topcapaciteit van 15 l/sec onder een druk van 20 m en een gemiddelde capaciteit van 500 m³ per dag; datum van voltooiing: 1 oktober 1965.

- (5) a) De Regering is verantwoordelijk voor de aansluiting van het rioolstelsel van het Centrum aan de noordkant van het gebouwencomplex op het hoofdriool in de Zwarteweg.
- b) De Regering verbindt zich de ontwatering van weg C te verzorgen door het maken van straatgoten langs de weg.
-

**Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the
European Space Research Organisation on the Establishment
and Operation of the European Space Technology Centre**

The Kingdom of the Netherlands, on the one part, and the European Space Research Organisation, on the other part,

Whereas the European Space Technology Centre referred to in Article VI (a) of the Convention for the Establishment of a European Space Research Organisation opened for signature in Paris on 14th June 1962, is to be established at Noordwijk (Netherlands) in pursuance of a resolution adopted at the Conference of Plenipotentiaries held in Paris on 14th June 1962, and amended by the Decision of 22nd October 1964 of the Council of the said Organisation,

Whereas an Agreement on the establishment of the European Space Technology Centre shall be concluded between the Kingdom of the Netherlands and the European Space Research Organisation in pursuance of paragraph 3 of Article XIV of the said Convention,

Whereas, in pursuance of Article 30 of the Protocol on Privileges and Immunities of the European Space Research Organisation opened for signature in Paris on 31st October 1963, a Complementary Agreement may be concluded between the Kingdom of the Netherlands and the Organisation to give effect to the provisions of the Protocol as regards the Netherlands, and other arrangements too, may be made to ensure the efficient functioning of the Organisation and to safeguard its interests,

Desirous of making all the provisions necessary or desirable for the establishment and functioning of the said Centre,

Have agreed as follows:

Article 1

In this Agreement

- a) the term "Organisation" shall mean the European Space Research Organisation;
- b) the term "State": the State of the Netherlands;
- c) the term "Convention": the Convention for the Establishment of a European Space Research Organisation opened for signature in Paris on 14th June 1962;
- d) the term "Centre": the European Space Technology Centre;
- e) the term "Government": the Netherlands Government;

**Accord entre le Royaume des Pays-Bas et l'Organisation Européenne
de Recherches Spatiales sur la création et le fonctionnement
du Centre Européen de Technologie Spatiale**

Le Royaume des Pays-Bas, d'une part, et l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales, d'autre part,

Attendu que le Centre Européen de Technologie Spatiale prévu à l'Article VI (a) de la Convention portant création d'une Organisation Européenne de Recherches Spatiales, ouverte à la signature à Paris le 14 juin 1962, doit être créé à Noordwijk (Pays-Bas) conformément à une résolution adoptée par la Conférence de Plénipotentiaires à Paris, le 14 juin 1962, et amendée par la Décision du Conseil de ladite Organisation le 22 octobre 1964,

Attendu qu'un Accord sur la création du Centre Européen de Technologie Spatiale doit être conclu entre le Royaume des Pays-Bas et l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales, conformément au paragraphe 3 de l'Article XIV de ladite Convention,

Attendu que, conformément à l'Article 30 du Protocole sur les Privilèges et Immunités de l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales, ouvert à la signature à Paris le 31 octobre 1963, un Accord complémentaire peut être conclu entre le Royaume des Pays-Bas et l'Organisation pour l'application des dispositions du Protocole en ce qui concerne les Pays-Bas et que d'autres dispositions peuvent de même être adoptées pour assurer le fonctionnement efficace de l'Organisation et la sauvegarde de ses intérêts,

Désireux d'adopter toutes les dispositions nécessaires ou souhaitables pour la création et le fonctionnement dudit Centre,

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1

Dans le présent Accord

- a) le terme „Organisation” désigne l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales;
- b) le terme „Etat”: l'Etat des Pays-Bas;
- c) le terme „Convention”: la Convention portant création d'une Organisation Européenne de Recherches Spatiales, ouverte à la signature à Paris le 14 juin 1962;
- d) le terme „Centre”: le Centre Européen de Technologie Spatiale;
- e) le terme „Gouvernement”: le Gouvernement des Pays-Bas;

- f) the term "Protocol": the Protocol on Privileges and Immunities of the European Space Research Organisation opened for signature in Paris on 31st October 1963.

PART I

Establishment of the Centre

Article 2

(1) An "erfpachtsrecht" and a "recht van opstal", both within the meaning of Netherlands law, shall be created in favour of the Organisation by a notarial deed in respect of the site situated in the municipality of Noordwijk and marked by shading on the map attached to Annex I to the present Agreement. The notarial deed shall be entered in the appropriate public registers as soon as possible after the entry into force of the present Agreement.

(2) The notarial deed referred to in paragraph 1 of this Article shall stipulate, *inter alia*, that:

- a) the "canon" (annual charge) will amount to one guilder;
- b) the "erfpachtsrecht" and "recht van opstal" will be of the same duration as the present Agreement without prejudice to Article 30 of the Agreement;
- c) Article XIX of the Convention will apply on the expiry of the "erfpachtsrecht" and "recht van opstal" in the event of the termination of the present Agreement in pursuance of Article 31 of the Agreement as a result of the dissolution of the Organisation; in this case the State shall pay to the Organisation the value of the buildings and installations erected on the site, this in conformity with the relevant provisions of the Netherlands Civil Code, it being understood that the State shall never have to pay more than covers the benefit redounding to the State from the change of ownership; if, however, no suitable use can be made of the buildings and installations concerned by reason of national town and country planning requirements, the Organisation will be under an obligation to remove the buildings and installations at its own expense;
- d) on the expiry of the "erfpachtsrecht" and "recht van opstal" in the event of the termination of the present Agreement as a result of the denunciation by the Kingdom of the Netherlands of the present Agreement in pursuance of Article 29 of the Agreement, the State and the Organisation will determine by common accord the terms on which the buildings and installations erected on the site will change hands; if within a period of twelve months after the termination of the present

- f) le terme „Protocole”: le Protocole sur les Privilèges et Immunités de l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales, ouvert à la signature à Paris le 31 octobre 1963.

TITRE I

Création du Centre

Article 2

(1) Un „erfpachtsrecht” et un „recht van opstal”, tous deux au sens de la loi néerlandaise, seront établis en faveur de l'Organisation par un acte notarié portant sur le terrain situé dans la commune de Noordwijk et indiqué par un grisé sur la carte jointe à l'Annexe I au présent Accord. L'acte notarié sera enregistré aussitôt que possible après l'entrée en vigueur du présent Accord.

(2) L'acte notarié prévu au paragraphe 1 du présent Article précisera, entre autres, que:

- a) le „canon” (redevance annuelle) s'élèvera à un florin;
- b) le „erfpachtsrecht” et le „recht van opstal” auront la même durée que le présent Accord, sans préjudice des dispositions de l'Article 30 de l'Accord;
- c) l'Article XIX de la Convention s'appliquera à l'expiration du „erfpachtsrecht” et du „recht van opstal” au cas où le présent Accord prendrait fin conformément à l'Article 31 du présent Accord par suite de la dissolution de l'Organisation, auquel cas l'Etat s'engage à payer à l'Organisation la valeur des bâtiments et des installations construits sur le terrain, conformément aux dispositions y relatives du Code Civil néerlandais, étant entendu que l'Etat n'aura jamais à payer une somme plus importante que celle qui lui reviendra lors du changement de propriété; si toutefois ces bâtiments et installations ne peuvent être réemployés en raison des exigences de l'urbanisme, l'Organisation sera tenue de les faire disparaître à ses propres frais;
- d) à l'expiration du „erfpachtsrecht” et du „recht van opstal” en cas de résiliation du présent Accord par suite de la dénonciation de celui-ci par le Royaume des Pays-Bas, conformément à l'Article 29 ci-après, l'Etat et l'Organisation détermineront d'un commun accord les conditions selon lesquelles les installations et les bâtiments construits sur le terrain changeront de main; en l'absence d'un tel accord dans les douze mois suivant l'expiration du présent Accord, l'Organisation fera disparaître à

Agreement no such accord has been reached, the Organisation will remove at its own expense the buildings and installations and will hand over the site to the State in good condition and to the satisfaction of the State;

- e) Article XVII of the Convention will apply on the expiry of the "erfpachtsrecht" and the "recht van opstal" in the event of the termination of the present Agreement in pursuance of paragraph 1 of Article 30 of the Agreement;
- f) on the expiry of the "erfpachtsrecht" and "recht van opstal", the State will have the option to purchase within six months any surplus movable equipment belonging to the Organisation in the Netherlands.

(3) The notarial deed will also specify that, if the Organisation does not waive its immunity in accordance with Article 14 (a) of the present Agreement, any dispute relating to the interpretation or application of the provisions of the notarial deed shall at the request of either party be submitted to private arbitration on the lines of Article 25 of the Protocol.

The arbitral award will be given by three arbitrators, of which one appointed by the State, one by the Organisation and the third, who will be the chairman, by the said two arbitrators.

If, within three months from the date of submission to arbitration, either party fails to appoint the arbitrator referred to above, the President of the Supreme Court of the Netherlands will be invited to nominate the arbitrator at the request of the other party. The same procedure will be resorted to at the request of either party, if, within one month from the date of the appointment of the second arbitrator, the first two arbitrators are unable to agree on the appointment of the third arbitrator.

The arbitrators will hold their meetings in the Netherlands. The law applicable and the procedure of the arbitration will be that of the Netherlands.

There shall be no right of appeal against the award of the arbitrators.

In case of a dispute concerning the import or scope of the award it shall be incumbent upon the arbitrators to interpret it at the request of either party.

Article 3

(1) The Government undertakes to carry out, at its own expense, the obligations in connection with the site referred to in paragraph 1 of Article 2 of the present Agreement, as set out in Annex II to the present Agreement.

ses frais les bâtiments et installations, et remettra le terrain à l'Etat, en bon état et à la satisfaction de l'Etat;

- e) l'Article XVII de la Convention s'appliquera à l'expiration du „erfpachtsrecht” et du „recht van opstal” en cas de résiliation du présent Accord conformément au paragraphe 1 de l'Article 30 de l'Accord;
- f) à l'expiration du „erfpachtsrecht” et du „recht van opstal” l'Etat aura un droit d'option pour l'achat dans les six mois du matériel mobilier ou excédentaire appartenant à l'Organisation aux Pays-Bas.

(3) L'acte notarié précisera également qu'au cas où l'Organisation ne renoncerait pas à son immunité aux termes des dispositions de l'Article 14 (a) du présent Accord, tout différend relatif à l'interprétation ou à l'application de l'acte notarié sera soumis, à la demande de l'une ou l'autre partie, à un arbitrage privé, en application de l'Article 25 du Protocole.

La sentence arbitrale sera rendue par trois arbitres, l'un nommé par l'Etat, l'autre par l'Organisation et le troisième, qui assumera la présidence, par les deux premiers.

Si dans un délai de trois mois à dater du recours à l'arbitrage, l'une des parties s'abstient de nommer l'arbitre prévu ci-dessus, le Président de la Cour Suprême des Pays-Bas sera invité à nommer l'arbitre à la demande de l'autre partie. La même procédure s'appliquera, à la demande de l'une des parties, lorsque les deux premiers arbitres ne parviendront pas à s'entendre sur la désignation du troisième, dans un délai d'un mois à dater de la nomination du second arbitre.

Les arbitres tiendront leurs réunions aux Pays-Bas. Le droit et la procédure d'arbitrage applicables seront ceux des Pays-Bas.

La sentence arbitrale sera sans appel.

En cas de contestation sur le sens ou la portée de la sentence, il appartiendra aux arbitres de l'interpréter à la demande de l'une ou l'autre des parties.

Article 3

(1) Le Gouvernement s'engage à remplir, à ses frais, les obligations relatives au site dont il est fait mention au paragraphe 1 de l'Article 2 du présent Accord et qui sont précisées à l'Annexe II du présent Accord.

(2) The Government shall be kept regularly informed by the Organisation of such chemical substances as may be discharged into the drains of the Centre and of the approximative quantity and temperature of the effluent.

(3) The Organisation shall take reasonable precautions to ensure that during any construction on the site no damage whatsoever is done to local agricultural interests.

Article 4

(1) The Government shall arrange for the necessary building licences to be issued for the buildings and installations the Centre requires for its operations.

(2) The Government shall ensure that the Organisation can make use of the radio frequencies the Centre requires for its operations. These frequencies shall be chosen by the Organisation in agreement with the competent Netherlands authorities and in accordance with the rules of the International Telecommunications Union. The competent Netherlands authorities shall be responsible for taking any necessary national or international steps.

The Organisation shall enjoy the same protection as the State's radiocommunications with regard to any harmful interferences caused by radio transmissions under its control and, as far as possible, by electrical equipment and installations outside the Centre.

In accordance with the rules of the International Telecommunications Union, the Government shall use its best endeavours to have any harmful interference, caused by radio transmissions that are not under its control, eliminated.

(3) The Organisation shall be consulted if in future a new air traffic lane would have to pass over the site.

Article 5

The Government undertakes to lend its assistance in obtaining educational facilities for the children of staff members of the Organisation, should such assistance be required.

PART II

General conditions

Article 6

(1) The Government retains the right to take all precautionary measures necessary in the interests of the security of the State. Should

(2) L'Organisation informera régulièrement le Gouvernement des substances chimiques pouvant être déversées dans les égouts du Centre, du débit et de la température approximatifs de l'effluent.

(3) L'Organisation prendra les précautions appropriées afin que les intérêts de l'agriculture locale ne soient lésés en aucune façon pendant les travaux de construction sur le terrain.

Article 4

(1) Le Gouvernement veillera à ce que les permis de construire nécessaires pour les bâtiments et installations dont le Centre a besoin pour son fonctionnement soient délivrés.

(2) Le Gouvernement assurera à l'Organisation l'usage des fréquences radio-électriques nécessaires aux opérations du Centre. Ces fréquences seront choisies par l'Organisation en accord avec les autorités compétentes néerlandaises et en conformité avec les règlements de l'Union Internationale des Télécommunications. Les autorités compétentes néerlandaises se chargeront de faire les démarches sur les plans national et international.

L'Organisation jouira de la même protection que celle qui est assurée aux radiocommunications de l'Etat en matières d'interférence nuisible provoquée par des émissions de radio-communications placées sous son contrôle et, autant que possible, par les appareils et installations électriques situés à l'extérieur du Centre.

Le Gouvernement fera de son mieux, en conformité avec les règlements de l'Union Internationale des Télécommunications, pour faire éliminer toute interférence nuisible causée par des émissions de radio-communications qui ne sont pas placées sous son contrôle.

(3) L'Organisation devra être consultée si une nouvelle route aérienne devait à l'avenir passer au-dessus du terrain.

Article 5

Le Gouvernement s'engage à fournir son assistance pour pourvoir aux moyens d'éducation des enfants des membres du personnel de l'Organisation au cas où une telle assistance serait requise.

TITRE II

Généralités

Article 6

(1) Le Gouvernement conserve le droit de prendre toute mesure nécessaire dans l'intérêt de la sécurité de l'Etat. Lorsque le Gouverne-

the Government take any such precautions, it shall approach the Organisation as soon as circumstances allow, in order to determine what steps should be taken to safeguard the Organisation's interests.

(2) The Organisation shall collaborate with the Netherlands authorities to avoid any prejudice to security resulting from the activities of the Organisation.

Article 7

Subject to the provisions of the Protocol, the activities of the Organisation, of its agents and of the persons referred to in Article 17 of the Protocol, in the Netherlands shall be governed by Netherlands law.

Article 8

(1) The Organisation shall be responsible for any injury or damage resulting from the activities on Netherlands territory of the Organisation, of its agents and of the persons referred to in Article 17 of the Protocol, acting or failing to act within the limits of their functions. This liability shall be governed by Netherlands law, subject to the provisions of the Protocol.

(2) The Organisation shall hold the Government harmless from any obligation arising out of an award that may have been made against the Government at the request of a third party, as a consequence of the activities mentioned in paragraph 1 of this Article.

Article 9

For the implementation of Articles 7 and 8 of this Agreement, the Organisation shall be deemed to have its domicile at the Centre.

Article 10

(1) The Organisation shall cover its liabilities under Article 8 of this Agreement by insurance.

(2) The insurance policy shall be taken out with an insurance company authorized to do indemnity insurance business in the Netherlands.

(3) The terms of the insurance policy shall be determined in consultation with the Netherlands authorities.

(4) The insurance contract shall provide for the right for any person suffering injury or damage for which the Organisation is liable to bring an action for compensation directly against the insurer.

ment prendra des mesures de cette nature, il se mettra en rapport avec l'Organisation dès que les circonstances le permettront afin de déterminer les dispositions à prendre pour la sauvegarde des intérêts de celle-ci.

(2) L'Organisation collaborera avec les autorités néerlandaises afin d'éviter toute atteinte à la sécurité résultant de ses activités.

Article 7

Sous réserve des dispositions du Protocole, les activités de l'Organisation, de ses agents et des personnes mentionnées à l'Article 17 du Protocole seront régies aux Pays-Bas par le droit néerlandais.

Article 8

(1) L'Organisation sera responsable de tout préjudice ou dommage résultant des activités sur le territoire néerlandais de l'Organisation, de ses agents et des personnes visées à l'Article 17 du Protocole, agissant ou s'abstenant d'agir dans les limites de leurs fonctions. Cette responsabilité sera régie par le droit néerlandais, sous réserve des dispositions du Protocole.

(2) L'Organisation dégage le Gouvernement de toute obligation résultant d'une sentence prononcée contre lui à la requête d'un tiers par suite des activités visées au paragraphe 1 du présent Article.

Article 9

Pour l'application des Articles 7 et 8 du présent Accord, l'Organisation élit domicile au Centre.

Article 10

(1) L'Organisation s'engage à couvrir par une assurance les responsabilités qu'elle encourt en vertu de l'Article 8 du présent Accord.

(2) L'assurance devra être souscrite auprès d'une compagnie d'assurances autorisée à exercer son activité aux Pays-Bas.

(3) Les conditions du contrat d'assurance seront déterminées après consultation des autorités néerlandaises.

(4) Le contrat d'assurance devra prévoir le droit, pour toute personne victime d'un dommage ou ayant subi un préjudice dont l'Organisation serait responsable, d'intenter directement une action en dommages contre l'assureur.

Article 11

Any special project carried out under Article VIII of the Convention, shall for the purpose of this Agreement, be considered part of the activities of the Organisation.

Article 12

A joint consultative committee shall be established to facilitate the implementation of this Agreement by consultation between the Netherlands authorities concerned and the Organisation. The chairman of the committee shall be appointed by the Government.

PART III

Privileges and immunities

Article 13

For the pursuit of its official activities within the territory of the Netherlands, the Organisation shall enjoy the privileges and immunities defined in the Protocol in accordance with the provisions for its implementation, as contained in this Part.

Article 14

The Organisation

- a) shall waive its immunity of jurisdiction and execution in the case of a dispute relating to the interpretation or application of the provisions of the notarial deed referred to in Article 2 of the present Agreement, unless in the opinion of the Council of the Organisation, the matter involves a principle of such importance that it cannot agree to waive its immunity;
- b) shall ensure that paragraph 1 (a) of Article 4 of the Protocol is applied in such a manner that in any case of a dispute covered by paragraph 1 of Article 26 of the Protocol, the value of which in litigation does not exceed 10.400 units of account, and which cannot be settled by agreement, the immunity shall be waived, unless, in the opinion of the Council of the Organisation, the matter involves a principle of such importance that it cannot agree to waive its immunity.

Article 15

(1) The exemption referred to in paragraph 1 of Article 5 of the Protocol shall also apply to all direct taxes, dues and levies imposed by a province, municipality or "waterschap" without prejudice to the provisions of paragraph 3 of the said Article.

Article 11

Tout projet spécial exécuté en vertu de l'Article VIII de la Convention sera considéré, aux fins du présent Accord, comme faisant partie des activités de l'Organisation.

Article 12

Un comité consultatif mixte sera créé pour faciliter, par des consultations entre les autorités néerlandaises compétentes et l'Organisation, l'application du présent Accord. Le président de ce comité sera nommé par le Gouvernement.

TITRE III

Privilèges et immunités

Article 13

Pour l'exercice de ses activités officielles sur le territoire des Pays-Bas, l'Organisation jouira des privilèges et immunités définis par le Protocole, conformément aux dispositions du présent Titre relatives à son application.

Article 14

L'Organisation

- a) renoncera à son immunité de juridiction et d'exécution en cas de différend relatif à l'interprétation ou à l'application des dispositions de l'acte notarié visé à l'Article 2 du présent Accord, sauf si de l'avis du Conseil de l'Organisation le cas pose une question de principe telle qu'il n'y a pas lieu de renoncer à l'immunité;
- b) assurera l'application du paragraphe 1 (a) de l'Article 4 du Protocole de manière à renoncer à l'immunité dans tout cas de différend prévu au paragraphe 1 de l'Article 26 du Protocole pour lequel la somme contestée n'excède pas 10.400 unités de compte et qui n'aura pas pu être réglé à l'amiable, sauf si de l'avis du Conseil le cas pose une question de principe telle qu'il n'y a pas lieu de renoncer à l'immunité.

Article 15

(1) L'exonération visée au paragraphe 1 de l'Article 5 du Protocole s'appliquera également à tous les impôts directs, taxes et contributions perçus par une province, une municipalité ou un „waterschap”, sans préjudice des dispositions du paragraphe 3 du même article.

(2) The Organisation shall, on application, be granted exemption from motor-vehicle tax in respect of its motor-cars used for official purposes.

Article 16

(1) The following taxes and duties shall be considered to fall under paragraph 2 of Article 5 of the Protocol, on the date of the signature of the present Agreement:

- a) Turnover tax on goods supplied or services rendered to the Organisation;
- b) Excise duties on goods;
- c) Importation taxes on goods that are in free circulation in the Netherlands;
- d) Registration dues and stamp duties.

(2) Regulations concerning the application of paragraph 1 of this Article shall be agreed upon in writing between the competent Netherlands authorities and the Organisation. Such regulations can be modified from time to time in the light of experience gained.

Article 17

(1) The Organisation shall be granted direct exemption from all taxes, dues and levies imposed upon or in respect of importation of the goods referred to in Article 6 of the Protocol.

(2) Goods imported, exported or transferred in accordance with Article 6 and paragraph 2 of Article 9 of the Protocol may, if they are transported by a courier as hand luggage, be declared for importation and exportation, in accordance with special arrangements to be made between the appropriate Netherlands authorities and the Organisation.

Article 18

(1) If the Organisation should sell or give away any of the goods referred to in paragraph 1 of Article 9 of the Protocol to a third party, it shall declare the goods for importation and pay the taxes, dues and levies in respect of such goods.

(2) The value stated on the declaration for importation shall be the value of the goods on the date of declaration; the tariff in force on the date of declaration shall apply to such goods.

(3) If the Organisation intends to sell or give away any of the goods referred to in paragraph 1 of Article 9 of the Protocol to a third party, it shall consult with the competent Netherlands authorities in so far as the Government considers the exportation of the goods to affect the international obligations of the Netherlands.

(2) L'Organisation sera, sur sa demande, exonérée de la taxe sur les véhicules à moteur pour ses voitures de service.

Article 16

(1) Le paragraphe 2 de l'Article 5 du Protocole s'appliquera aux taxes et droits existant au jour de la signature du présent Accord, à savoir:

- a) Taxe sur le chiffre d'affaires portant sur des fournitures de biens ou des prestations de service à l'Organisation;
- b) Contributions indirectes sur les biens;
- c) Taxes d'importation de biens circulant librement aux Pays-Bas;

- d) Droits d'enregistrement et de timbre.

(2) Le règlement d'application du paragraphe 1 du présent Article sera établi par écrit entre les autorités néerlandaises compétentes et l'Organisation. Ce règlement pourra être modifié de temps à autre à la lumière de l'expérience acquise.

Article 17

(1) L'Organisation est exonérée de tous impôts, droits et redevances perçus à l'importation des biens visés à l'Article 6 du Protocole.

(2) Les biens importés, exportés ou transférés conformément à l'Article 6 et au paragraphe 2 de l'Article 9 du Protocole peuvent, s'ils sont transportés sous forme de bagages à main par un courrier, être déclarés à l'importation et à l'exportation conformément à des accords spéciaux à conclure entre les autorités néerlandaises compétentes et l'Organisation.

Article 18

(1) Lorsque l'Organisation vend ou cède à un tiers des biens visés au paragraphe 1 de l'Article 9 du Protocole, elle doit déclarer l'importation des biens et payer les taxes, droits et contributions y relatifs.

(2) La valeur indiquée dans la déclaration d'importation sera celle des biens à la date de la déclaration; le tarif en vigueur à cette date s'appliquera à ces biens.

(3) Si l'Organisation a l'intention de vendre ou céder à un tiers des biens visés au paragraphe 1 de l'Article 9 du Protocole, elle devra consulter les autorités compétentes néerlandaises si le Gouvernement estime que l'exportation de ces biens est susceptible d'affecter les obligations internationales des Pays-Bas.

Article 19

(1) Shall be deemed to be official communications within the meaning of Article 12 of the Protocol *inter alia*, letters and other forms of communication addressed to the Centre, or to the persons referred to in Articles 15, 16 and 17 of the Protocol who discharge their functions in the Netherlands, and sent by other Establishments of the Organisation, international institutions or by authorities of the Member States of the Organisation, and letters and other forms of communication despatched by the Centre or by the aforementioned persons to other Establishments of the Organisation, international institutions or to authorities of the Member States of the Organisation.

(2) The Organisation may despatch the letters and other forms of communication referred to in the first paragraph of this Article, in a closed bag in accordance with arrangements to be made between the appropriate Netherlands authorities and the Organisation.

(3) It is not possible for the Organisation to use for its telegraphic or telex messages any code or cipher system which is known to the Post Office authorities as prohibited in the country of destination.

Article 20

The persons referred to in Articles 15 and 16 of the Protocol who discharge their functions in the Netherlands shall not be refused permission to avail themselves of housing accommodation, subject to the provisions of the Decree of the Minister of Social Work of the Netherlands dated 25th November 1964, No. U 51853.

Article 21

The term "representatives of Member States" in Article 14 of the Protocol shall be deemed to include all the representatives and alternate representatives attending meetings of the Council of the Organisation and of its subordinate bodies. Furthermore, it shall be clearly understood that if the President and the Vice-Presidents of the Council, the Chairman and the Vice-Chairmen of the subordinate bodies and the members of the Audit Commission cease to act as national representatives, they shall remain covered by the provisions of Article 14 of the Protocol.

Article 22

(1) In application of Article 15 of the Protocol, the Director General of the Organisation shall enjoy, while discharging his functions in the Netherlands, the privileges and immunities to which the

Article 19

(1) Seront considérés comme des communications officielles au sens de l'Article 12 du Protocole, entre autres, les lettres et autres documents adressés au Centre ou aux personnes visées aux Articles 15, 16 et 17 du Protocole et exerçant leurs fonctions aux Pays-Bas, qui proviennent d'autres établissements de l'Organisation, d'organismes internationaux ou d'autorités des Etats membres de l'Organisation ainsi que les lettres et autres documents transmis par le Centre ou les personnes précitées à d'autres établissements de l'Organisation, à des organismes internationaux ou à des autorités des Etats membres de l'Organisation.

(2) L'Organisation peut transmettre, dans un sac clos, les lettres et autres documents visés au premier paragraphe du présent Article, conformément aux accords à conclure entre les autorités néerlandaises compétentes et l'Organisation.

(3) L'Organisation ne peut utiliser pour ses messages téléphoniques ou par telex aucun code ou chiffre que les autorités postales savent être interdit dans le pays de destination.

Article 20

Les personnes visées aux Articles 15 et 16 du Protocole et exerçant leurs fonctions aux Pays-Bas ne peuvent se voir refuser l'autorisation de bénéficié des facilités de logement, sous réserve des dispositions du Décret du Ministre du Travail Social des Pays-Bas, daté du 25 novembre 1964, n° U 51853.

Article 21

L'expression „représentants des Etats membres” de l'Article 14 du Protocole s'applique à tous les représentants et suppléants assistant à des réunions du Conseil de l'Organisation et de ses organes subsidiaires. Il est en outre précisé que le Président et les Vice-Présidents du Conseil, le Président et les Vice-Présidents des organes subsidiaires et les membres de la Commission de Vérification des Comptes demeurent couverts par les dispositions de l'Article 14 du Protocole quand ils cessent d'agir en tant que représentants nationaux.

Article 22

(1) En application de l'Article 15 du Protocole, le Directeur Général de l'Organisation jouit, quand il exerce ses fonctions aux Pays-Bas, des privilèges et immunités reconnus au chef d'une mission

head of a diplomatic mission is entitled under the provisions of the Vienna Convention on diplomatic relations.

(2) In addition to the privileges and immunities provided in Article 16 of the Protocol, the official referred to in paragraph 1 (c) of Article XI of the Convention shall enjoy, in application of Article 15 of the Protocol, while discharging his functions in the Netherlands, the privileges and immunities to which a diplomatic agent is entitled under the provisions of the Vienna Convention on diplomatic relations.

Article 23

The staff members of the Organisation who discharge their functions in the Netherlands:

- a) shall not require working permits;
- b) shall not require residence permits, nor shall they be subject to the regulations in respect of aliens' registration, provided they hold personal identity cards as described under d);
- c) shall be granted the facility referred to in Article 20 of this Agreement on showing the personal identity cards described under d);
- d) shall each have a personal identity card issued by the Organisation showing names, date and place of birth, nationality, number of passports (aliens only), photograph and signature; the identity cards shall be certified by the Minister of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands;
- e) shall not be subjected to the application of the provision in respect of point 6 contained in Article 33 of the "Besluit Bevolkingsboekhouding" (Population Registers Administration Decree, 31st March 1936, *Bulletin of Acts, Orders and Decrees*, No. 342);
- f) shall enjoy the same foreign currency facilities as do the officials of foreign diplomatic missions in the Kingdom of the Netherlands; consequently, they shall be treated as residents within the meaning of Article 2, under d), of the "Deviezenbekendmaking 2/61" (Foreign Currency Order 2/61, 11th September 1961, *Supplement to the Netherlands Government Gazette* No. 179 of 14th September 1961).

Article 24

The Government may exercise the right described in the latter part of the second sentence of paragraph 1 of Article 18 of the Protocol.

diplomatique par les dispositions de la Convention de Vienne sur les relations diplomatiques.

(2) Outre les privilèges et immunités prévus à l'Article 16 du Protocole et en application de l'Article 15 de ce Protocole, le fonctionnaire visé au paragraphe 1 (c) de l'Article XI de la Convention jouit pendant l'exercice de ses fonctions aux Pays-Bas des privilèges et immunités reconnus à un agent diplomatique par les dispositions de la Convention de Vienne sur les relations diplomatiques.

Article 23

Les membres du personnel de l'Organisation exerçant leurs fonctions aux Pays-Bas:

- a) n'ont pas besoin d'un permis de travail;
- b) n'ont pas besoin de permis de séjour et ne sont pas soumis aux règlements relatifs à l'immatriculation des étrangers à condition de posséder la carte d'identité personnelle prévue sous (d);
- c) bénéficient de la facilité prévue à l'Article 20 du présent Accord sur présentation de la carte d'identité personnelle prévue sous (d);
- d) doivent posséder chacun une carte d'identité personnelle délivrée par l'Organisation indiquant le nom, la date et le lieu de naissance, la nationalité, le numéro du passeport (étrangers seulement), comportant la photographie et revêtue de la signature. Les cartes d'identité seront visées par le Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas;
- e) ne sont pas soumis à l'application de la disposition à l'égard du point 6 de l'Article 33 du „Besluit Bevolkingsboekhouding” (Décret relatif aux registres de la population, 31 mars 1936, *Bulletin des Lois, Ordonnances et Décrets* n° 342);
- f) bénéficient des mêmes avantages en matière de devises étrangères que les fonctionnaires des missions diplomatiques étrangères dans le Royaume des Pays-Bas; ils sont en conséquence considérés comme des résidents au sens de l'alinéa (d) de l'Article 2 de la „Deviezenbekendmaking 2/61” (Ordonnance relative aux devises étrangères 2/61, 11 septembre 1961, *Supplément au Journal Officiel néerlandais* n° 179 du 14 septembre 1961).

Article 24

Le Gouvernement peut faire usage du droit que lui confère la dernière partie de la deuxième phrase du paragraphe 1 de l'Article 18 du Protocole.

Article 25

(1) The Organisation, its Director General and the Staff Members to whom the Organisation's social security scheme applies shall be exempt from all compulsory contributions to the Netherlands social security organisations. Consequently, they shall not be covered against the risks described in the Netherlands social security regulations.

(2) The Centre shall provide the board of the "Sociale Verzekeringsbank" (Social Insurance Bank) with relevant information concerning persons not insured under the provisions of the previous paragraph in pursuance of the "Algemene Ouderdomswet" (General Old Age Pension Act, 31st May 1956, *Bulletin of Acts, Orders and Decrees* No. 281).

Article 26

(1) Any person authorized to enter any place under any legal provision or on the strength of the law as described in paragraph 1 of Article 22 of the Protocol, shall not exercise that authority in respect of the site referred to in Article 2 of the present Agreement unless permission to do so has been given by or on behalf of the Director of the Centre, acting under powers permanently delegated by the Director General.

(2) The Director of the Centre, or the person acting on his behalf, shall give his consent forthwith if the person referred to in paragraph 1 of the present Article

- a) has written authority given by the Attorney-General of the Court of Justice at The Hague;
- b) is a Public Prosecutor, or an examining magistrate, or is authorized to enter any place against the will of the rightful occupier in pursuance of Section 22 of the "Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag" (Civil Authority (Extraordinary Powers) Act, 23rd June 1952, *Bulletin of Acts, Orders and Decrees* No. 361) or in pursuance of the "Oorlogswet voor Nederland" (Netherlands War Act, 16th July 1964, *Bulletin of Acts, Orders and Decrees* No. 337).

Article 27

(1) Netherlands subjects discharging their functions in the Netherlands shall not enjoy the privileges and immunities described under (a), (e), (f) and (g) of paragraph 1 of Article 14, in Article 15, under (e) and (g) of Article 16, and under (c) of Article 17 of the Protocol and under (e) of Article 23 of the present Agreement.

Article 25

(1) L'Organisation, son Directeur Général et les membres de son personnel auxquels s'applique le régime de sécurité sociale de l'Organisation sont exempts de toute contribution obligatoire aux organismes néerlandais de sécurité sociale. Ils ne sont donc pas couverts contre les risques prévus par les règlements néerlandais en la matière.

(2) Le Centre fournira au Conseil de la „Sociale Verzekeringsbank” (Banque d'Assurance sociales) les renseignements appropriés relatifs aux personnes non assurées en vertu des dispositions du paragraphe précédent, conformément à la „Algemene Ouderdomswet” (Loi sur les pensions de vieillesse, 31 mai 1956, *Bulletin des Lois, Ordonnances et Décrets* n° 281).

Article 26

(1) Aucune personne habilitée à pénétrer en tout lieu par une quelconque disposition légale ou par les lois visées au paragraphe 1 de l'Article 22 du Protocole ne pourra exercer ce droit sur le terrain visé à l'Article 2 du présent Accord sans que l'autorisation ne lui ait été donnée par le Directeur du Centre, ou au nom de celui-ci, agissant sur délégation de pouvoirs donnée en permanence par le Directeur Général.

(2) Le Directeur du Centre ou la personne qui agit en son nom donnera immédiatement son accord si la personne visée au paragraphe 1 du présent Article

- a) possède un mandat délivré par le Procureur Général près la Cour de Justice de La Haye;
- b) est un Procureur ou un juge d'instruction ou est autorisée à pénétrer en tout lieu contre la volonté de l'occupant légitime, en vertu de la Section 22 de la „Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag” (Loi sur les pouvoirs extraordinaires de l'autorité civile, 23 juin 1952, *Bulletin des Lois, Ordonnances et Décrets* n° 361) ou en application de la „Oorlogswet voor Nederland” (Loi sur l'état de guerre aux Pays-Bas, 16 juillet 1964, *Bulletin des Lois, Ordonnances et Décrets* n° 337).

Article 27

(1) Les ressortissants néerlandais exerçant leurs fonctions aux Pays-Bas ne bénéficient pas des privilèges et immunités prévus par le Protocole, Article 14, paragraphe 1, alinéas (a), (e), (f) et (g), Article 15, Article 16, alinéas (e) et (g), et Article 17, alinéa (c) et par le présent Accord, Article 23, paragraphe (e).

(2) The Netherlands subjects, referred to in Articles 15 and 16 of the Protocol, whose names have, by reason of their duties, been entered on a list drawn up by the Director General of the Organisation and approved by the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands, shall be exempt from military service. In the event of other Netherlands subjects being called up for military service, the Minister of Defence of the Kingdom of the Netherlands shall, at the request of the Director General of the Organisation, grant them such deferment as will be necessary to avoid the interruption of essential work.

PART IV

Final provisions

Article 28

Each Party shall notify the other of the completion of the formalities required on its part with a view to the entry into force of the present Agreement, which will take place thirty days after the date of the last notification.

Article 29

The Kingdom of the Netherlands shall have the right to denounce the present Agreement if the site referred to in paragraph 1 of Article 2 of the present Agreement is either not being used for the Organisation's purposes as described in Articles II, VIII and XIII of the Convention or will evidently no longer be used at all. In this case, the present Agreement shall terminate one year after the date on which the Kingdom of the Netherlands gave notice of the denunciation to the Organisation.

Article 30

(1) In the event of the Kingdom of the Netherlands denouncing the Convention, in accordance with paragraph 1 of Article XVII of the Convention, the present Agreement shall terminate on the date on which the denunciation takes effect.

(2) On the termination of the present Agreement in accordance with paragraph 1 of the present Article, the Government is prepared to enter forthwith into negotiations with the Organisation with a view to concluding a special agreement within the meaning of paragraph 2 of Article XVII of the Convention.

(3) Pending the outcome of these negotiations the provisions of this Agreement and of the notarial deed referred to in Article 2 of the present Agreement, and the rights and obligations deriving therefrom, shall remain applicable.

(2) Les ressortissants néerlandais visés aux Articles 15 et 16 du Protocole et dont les noms ont, en raison de leurs fonctions, été portés sur une liste établie par le Directeur Général de l'Organisation et approuvée par le Ministre de la Défense du Royaume des Pays-Bas, sont exempts de service militaire. Lorsque d'autres ressortissants néerlandais sont appelés à effectuer un service militaire, le Ministre de la Défense du Royaume des Pays-Bas leur accorde, à la demande du Directeur Général de l'Organisation, les sursis nécessaires pour éviter l'interruption de travaux essentiels.

TITRE IV

Clauses finales

Article 28

Chacune des Parties Contractantes notifiera à l'autre l'accomplissement des formalités requises en ce qui la concerne pour la mise en vigueur du présent Accord; celle-ci aura lieu trente jours après la dernière de ces notifications.

Article 29

Le Royaume des Pays-Bas n'aura le droit de dénoncer le présent Accord que si le terrain visé au paragraphe 1 de l'Article 2 du présent Accord n'est plus utilisé en vue des objectifs de l'Organisation, énumérés aux articles II, VIII et XIII de la Convention, ou de toute évidence ne sera plus utilisé d'aucune façon. Dans ce cas, le présent Accord prendra fin un an après notification de cette dénonciation par le Royaume des Pays-Bas à l'Organisation.

Article 30

(1) En cas de dénonciation de la Convention par le Royaume des Pays-Bas, conformément au paragraphe 1 de l'Article XVII de la Convention, le présent Accord expirera à la date à laquelle la dénonciation prend effet.

(2) A l'expiration du présent Accord, en vertu du paragraphe 1 du présent Article, le Gouvernement s'engage à négocier avec l'Organisation en vue de la conclusion d'un accord spécial prévu au paragraphe 2 de l'Article XVII de la Convention.

(3) En attendant le résultat de ces négociations, les dispositions du présent Accord et de l'acte notarié prévu par l'Article 2 ci-dessus, ainsi que les droits et obligations en résultant demeurent applicables.

Article 31

In the event of the dissolution of the Organisation under the terms of the Convention, the present Agreement shall terminate on the date of the dissolution.

Article 32

(1) Any dispute arising out of the interpretation or application of this Agreement that cannot be settled between the Parties in any other way shall be submitted to arbitration at the request of either Party.

(2) The award shall be given by three arbitrators. One arbitrator shall be appointed by the Government, one by the Organisation and a third arbitrator, who shall be the Chairman, shall be appointed by the said two arbitrators.

(3) The arbitrators shall be appointed from the panel referred to in paragraph 2 of Article 27 of the Protocol.

(4) If within three months from the date of submission to arbitration either Party fails to appoint the arbitrator referred to in paragraph 2 of this Article, the President of the International Court of Justice shall be invited to appoint the arbitrator at the request of the other Party. The same procedure shall be resorted to at the request of either Party, if within one month from the date of the appointment of the second arbitrator the first two arbitrators are unable to agree on the appointment of the third arbitrator.

(5) The arbitration procedure to be followed shall be that provided for in paragraph 4 of Article 27 of the Protocol.

(6) There shall be no right of appeal against the award of the arbitrators; it shall be final and binding on the Parties. In case of a dispute concerning the import or scope of the award it shall be incumbent upon the arbitrators to interpret it at the request of either Party.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned representatives, being duly authorized thereto, have appended their signatures to this Agreement.

DONE at The Hague this second day of February 1967, in two original copies in the Netherlands, English and French languages, the three texts being equally authoritative.

For the Kingdom of the Netherlands:

(sd.) J. LUNS

For the European Space Research Organisation:

(sd.) P. AUGER

Article 31

En cas de dissolution de l'Organisation conformément aux dispositions de la Convention, le présent Accord expirera à la date de cette dissolution.

Article 32

(1) Tout différend découlant de l'interprétation ou de l'application du présent Accord et ne pouvant être réglé autrement par les Parties sera soumis à un arbitrage, à la demande de l'une ou de l'autre de celles-ci.

(2) La sentence est rendue par trois arbitres. Un arbitre est nommé par le Gouvernement, un arbitre par l'Organisation et un troisième arbitre, qui assume la présidence, est nommé par les deux premiers.

(3) Les arbitres sont choisis sur la liste prévue au paragraphe 2 de l'Article 27 du Protocole.

(4) Si dans un délai de trois mois à dater du recours à l'arbitrage l'une des parties s'abstient de nommer l'arbitre prévu au paragraphe 2 du présent Article, le Président de la Cour Internationale de Justice est invité à nommer l'arbitre à la demande de l'autre partie. La même procédure s'applique, à la demande de l'une des parties, lorsque les deux premiers arbitres ne parviennent pas à s'entendre sur la désignation du troisième, dans un délai d'un mois à dater de la nomination du second arbitre.

(5) La procédure d'arbitrage à appliquer est celle prévue au paragraphe 4 de l'Article 27 du Protocole.

(6) La sentence des arbitres est sans appel; elle est définitive et obligatoire pour les Parties. En cas de contestation sur le sens ou la portée de la sentence, il appartient aux arbitres de l'interpréter à la demande de l'une des Parties.

EN FOI DE QUOI, les représentants soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont apposé leurs signatures au bas du présent Accord.

FAIT à La Haye, ce deuxième jour de février 1967, en deux exemplaires originaux, en langues néerlandaise, française et anglaise, les trois textes faisant également foi.

Pour le Royaume des Pays-Bas:

(s.) J. LUNS

Pour l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales:

(s.) P. AUGER

**Annex I to the Agreement between the Kingdom of the Netherlands
and the European Space Research Organisation on the
Establishment and Operation of the European
Space Technology Centre**

*Description of the site referred to in Article 2 of the
Agreement*

The site referred to in paragraph 1 of Article 2 of the Agreement is indicated by the shading on the map attached to this Annex¹⁾.

1) Zie het kader op blz. 14.

**Annexe I à l'Accord entre le Royaume des Pays-Bas et l'Organisation
Européenne de Recherches Spatiales sur la création et le
fonctionnement du Centre Européen de
Technologie Spatiale**

Description du terrain visé à l'Article 2 de l'Accord

Le terrain visé au paragraphe 1 de l'Article 2 de l'Accord est désigné par un grisé sur la carte jointe à cette Annexe ¹⁾.

1) Zie het kader op blz. 14.

**Annex II to the Agreement between the Kingdom of the Netherlands
and the European Space Research Organisation on the
Establishment and Operation of the European
Space Technology Centre**

*Description of the obligations of the Netherlands Government
referred to in paragraph 1 of Article 3 of the
Agreement*

Construction – starting period

- (1) The Government shall be responsible for:
 - a) building road C, as indicated in the Annex I attached to the Agreement between Zwarteweg and Domeinweg, as an unsurfaced road 8 metres wide;
 - b) carrying out the initial repairs to Domeinweg, from the junction with Road C to the Northern end of the site;
 - c) providing the temporary hut for the transformer;
 - d) providing the 10 KV low-tension transformer and the 10 KV equipment. The Centre shall be supplied with 500 KVA, low tension;
 - e) providing the 4"-diameter water conduit, as proposed by the Noordwijk Water Company, between Zwarteweg water main and the Environmental Testing Building.

Establishment

- (2) The Government shall be responsible for:
 - a) ensuring the connection between Road C and Zwarteweg South; target completion date: 1 October 1965;
 - b) ensuring that the part of Domeinweg running alongside the buildings that will be available on 1 June 1966, is closed to traffic by that date.
- (3) a) The Government shall provide the installations and cables required for the supply of a power of 1 MVA at 10 KV as from 1 October 1965; of 5 MVA at 10 KV in April 1966, and of 10 MVA at 10 KV in 1970.
 - b) The Government shall provide the 50 KV/10 KV sub-station, together with the necessary switchgear and meters at the 10 KV output side.

**Annexe II à l'Accord entre le Royaume des Pays-Bas et l'Organisation
Européenne de Recherches Spatiales sur la création et le
fonctionnement du Centre Européen de
Technologie Spatiale**

*Description des obligations du Gouvernement des Pays-Bas visées
au paragraphe 1 de l'Article 3 de l'Accord*

Construction – période initiale

- (1) Le Gouvernement veillera à ce que
 - a) soit construite entre le Zwarteweg et le Domeinweg la route C sans revêtement, indiquée dans l'Annexe I de l'Accord; cette route aura 8 mètres de largeur;
 - b) soient effectuées les réparations initiales au Domeinweg, depuis la jonction avec la route C jusqu'à l'extrémité Nord du terrain;
 - c) soit fourni l'abri temporaire pour le transformateur;
 - d) soient fournis le transformateur 10 KV/basse tension et le matériel à 10 KV. Il sera fourni au Centre 500 KVA à basse tension;
 - e) soit fournie la conduite d'eau de 4 pouces de diamètre, comme proposé par la Compagnie des Eaux de Noordwijk, raccordant la conduite principale du Zwarteweg au bâtiment des essais d'ambiance.

Constructions

- (2) Le Gouvernement veillera à ce que
 - a) la route C soit reliée au Zwarteweg Sud; la date d'achèvement prévue est le 1er octobre 1965;
 - b) la partie du Domeinweg longeant les bâtiments qui seront disponibles le 1er juin 1966 soit fermée à la circulation à partir de cette date.
- (3) a) Le Gouvernement assurera la fourniture des installations et câbles nécessaires pour fournir une puissance de 1 MVA sous 10 KV dès le 1er octobre 1965, 5 MVA sous 10 KV en avril 1966, et 10 MVA sous 10 KV en 1970.
 - b) Le Gouvernement fournira la sous-station 50 KV/10 KV, ainsi que l'appareillage de commutation et les appareils de mesure côté sortie 10 KV.

(4) For the supply of water the Government shall be responsible for the construction of a pipe up to the boiler house of the Centre. That pipe shall have a diameter of 8 inches, a maximum capacity of 500 m³ a day at 15 litres per second under a pressure of 20 m; completion date: 1 October 1965.

- (5) a) The Government shall be responsible for connecting the drains of the Centre at the north side of the building to the Zwarteweg main drain.
- b) The Government shall provide the drains of Road C by construction of gutters alongside the road.
-

(4) Pour la fourniture de l'eau, le Gouvernement veillera à ce que soit construite une conduite allant jusqu'à la salle des chaudières du Centre. Cette conduite aura un diamètre de 8 pouces et une capacité maximum de 500 m³ par jour à un débit de 15 litres par seconde sous une pression de 20 mètres d'eau. Date d'achèvement: 1er octobre 1965.

- (5) a) Le Gouvernement veillera à ce que soient reliés les égouts du Centre du côté Nord du bâtiment à l'égout collecteur du Zwarteweg.
- b) Le Gouvernement s'engage à construire les caniveaux le long de la route C pour assurer l'écoulement des eaux.
-

Nr. I

La Haye, le 2 février 1967.

Monsieur le Ministre,

Me référant à l'Accord entre l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales et le Royaume des Pays-Bas sur la création et le fonctionnement du Centre Européen de Technologie Spatiale, Accord signé ce jour-ci, j'ai l'honneur de suggérer que les dispositions dudit Accord soient déclarées applicables, mutatis mutandis, au Laboratoire Européen de Recherches Spatiales qui doit être créé à Noordwijk (Pays-Bas) conformément à la décision en date du 28 juillet 1965 du Conseil de l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales.

Si cette suggestion est acceptable pour le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas, j'ai l'honneur de proposer que la présente lettre et la réponse affirmative de Votre Excellence constituent un accord à ce sujet entre l'Organisation et le Royaume des Pays-Bas, qui aura effet à la date de l'entrée en vigueur de l'Accord susvisé.

Je saisis cette occasion pour renouveler à Votre Excellence les assurances de ma très haute considération.

(s.) P. AUGER

Son Excellence

*M. J. M. A. H. Luns,
Ministre des Affaires Etrangères
du Royaume des Pays-Bas,
La Haye.*

Nr. II

La Haye, le 2 février 1967.

Monsieur le Directeur Général,

J'ai l'honneur d'accuser réception de Votre lettre, en date de ce jour, ainsi conçue:

(zoals in Nr. I)

J'ai l'honneur de Vous informer que les propositions contenues dans la lettre précitée sont acceptables pour le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas, de sorte que Votre lettre et la présente réponse constituent un accord entre le Royaume des Pays-Bas et l'Organisation concernant le Laboratoire Européen de Recherches Spatiales, quel accord aura effet à la date de l'entrée en vigueur de l'Accord entre le Royaume des Pays-Bas et l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales sur la création et le fonctionnement du Centre Européen de Technologie Spatiale.

Je saisis cette occasion pour Vous renouveler les assurances de ma haute considération.

(s.) J. LUNS

*M. le Prof. P. Auger,
Directeur Général
de l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales,
La Haye.*

's-Gravenhage, 2 februari 1967.

Excellentie,

Met verwijzing naar de heden ondertekende Overeenkomst tussen de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de oprichting en het functioneren van het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek, heb ik de eer voor te stellen, dat de bepalingen van genoemde Overeenkomst, mutatis mutandis, van toepassing worden verklaard op het Europese Laboratorium voor ruimteonderzoek, hetwelk overeenkomstig de beslissing dd. 28 juli 1965 van de Raad van de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek te Noordwijk (Nederland) dient te worden gevestigd.

Indien dit voorstel voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden aanvaardbaar is, heb ik de eer voor te stellen, dat de onderhavige brief en Uwer Excellentie's bevestigend antwoord een overeenkomst ter zake tussen de Organisatie en het Koninkrijk der Nederlanden vormen, welke van kracht wordt op de datum van inwerking-treding van de hierboven bedoelde Overeenkomst.

Gelieve, Excellentie, de hernieuwde verzekering mijner zeer bijzondere hoogachting wel te willen aanvaarden.

Zijner Excellentie

Mr. J. M. A. H. Luns,

Minister van Buitenlandse Zaken

van het Koninkrijk der Nederlanden,

's-Gravenhage.

Nr. I

official translation

The Hague, 2nd February 1967.

Your Excellency,

With reference to the Agreement between the European Space Research Organisation and the Kingdom of the Netherlands on the Establishment and Operation of the European Space Technology Centre, which Agreement was signed today, I have the honour to propose that the provisions of that Agreement be made to apply, *mutatis mutandis*, to the European Space Research Laboratory to be established at Noordwijk (Netherlands) in pursuance of the decision of the Council of the European Space Research Organisation, taken on 28th July 1965.

If this proposal is acceptable to the Government of the Kingdom of the Netherlands, I also have the honour to propose that this letter and Your Excellency's reply, if it is in the affirmative, constitute an agreement between the Organisation and the Kingdom of the Netherlands on this subject, and take effect on the date of the entry into force of the Agreement referred to above.

I avail myself of this opportunity to renew to Your Excellency the assurance of my highest consideration.

*His Excellency**Mr. J. M. A. H. Luns,**Minister of Foreign Affairs**of the Kingdom of the Netherlands,**The Hague.*

Nr. II

officiële vertaling

's-Gravenhage, 2 februari 1967.

Hooggeleerde Heer,

Ik heb de eer Uw brief dd. heden te bevestigen, welke als volgt luidt:

(zoals in Nr. I)

Ik heb de eer te Uwer kennis te brengen dat de voorstellen vervat in bovengenoemde brief voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden aanvaardbaar zijn, zodat Uw brief en het onderhavige antwoord een overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Organisatie inzake de oprichting van het Europese Laboratorium voor ruimteonderzoek vormen, welke overeenkomst van kracht wordt op de datum van inwerkingtreding van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek inzake de vestiging en het functioneren van het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek.

Gelieve, Hooggeleerde Heer, de hernieuwde verzekering mijner bijzondere hoogachting wel te willen aanvaarden.

*Prof. P. Auger,
Directeur-Generaal van de
Europese Organisatie voor ruimteonderzoek,
's-Gravenhage.*

Nr. II

official translation

The Hague, 2nd February 1967.

Sir,

I have the honour to acknowledge receipt of your letter of today's date, reading:

(zoals in Nr. I)

I have the honour to inform you that the proposals set forth in the above-mentioned letter are acceptable to the Government of the Kingdom of the Netherlands, so that your letter and this reply shall constitute an agreement between the Kingdom of the Netherlands and the Organisation concerning the European Space Research Laboratory, which agreement shall take effect on the date of the entry into force of the Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the European Space Research Organisation on the Establishment and Operation of the European Space Technology Centre.

I avail myself of this opportunity to renew to you the assurance of my high consideration.

*Prof. P. Auger,
Director General of the
European Space Research Organisation,
The Hague.*

D. GOEDKEURING

Overeenkomst met Bijlagen, en Briefwisseling behoeven de goedkeuring der Staten-Generaal ingevolge artikel 60, lid 2, der Grondwet alvorens in werking te kunnen treden.

G. INWERKINGTREDING

De bepalingen der Overeenkomst zullen ingevolge artikel 28 in werking treden dertig dagen nadat elk der Overeenkomstsluitende Partijen aan de andere mededeling heeft gedaan, dat is voldaan aan de voorschriften die wat haar betreft voor de inwerkingstelling van de Overeenkomst zijn vereist.

De in de briefwisseling vervatte overeenkomst zal te zelfder tijd in werking treden.

Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, zullen Overeenkomst en briefwisseling alleen voor Nederland gelden.

J. GEGEVENS

Van het op 14 juni 1962 te Parijs tot stand gekomen Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor ruimteonderzoek, naar welk Verdrag onder meer in de preambule tot de onderhavige Overeenkomst wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in onderscheidenlijk *Trb.* 1963, 2 en 20. Zie ook *Trb.* 1964, 67.

Van het op 31 oktober 1963 te Parijs tot stand gekomen Protocol inzake de voorrechten en immuniteiten van de Europese Organisatie voor ruimteonderzoek, naar welk Protocol onder meer in de preambule tot de onderhavige Overeenkomst wordt verwezen, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1964, 22.

Voor de Internationale Vereniging voor Verreberichtgeving, welke Vereniging in artikel 4, lid 2, van de onderhavige Overeenkomst wordt genoemd, vergelijk het op 12 november 1965 te Montreux tot stand gekomen Internationaal Verdrag betreffende de Verreberichtgeving. De tekst van dat Verdrag is geplaatst in *Trb.* 1966, 201.

Van de Beschikking van de Minister van Maatschappelijk Werk van Nederland van 25 november 1964, No. U 51853, welke Beschikking in artikel 20 van de onderhavige Overeenkomst wordt genoemd, is de tekst geplaatst in *Stcrt.* 240.

Voor het Internationaal Gerechtshof, welk Hof in artikel 32, lid 4, van de onderhavige Overeenkomst wordt genoemd, vergelijk het op 26 juni 1945 te San Francisco tot stand gekomen Statuut terzake. Tekst en vertaling van dat Statuut zijn geplaatst in *Stb.* F 321. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1965, 171.

Uitgegeven de tiende februari 1967.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.